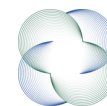

PINIGŲ PLOVIMO PREVENCIJOS IŠŠŪKIAI

PPTFPĮ PAŽEIDIMŲ APŽVALGA

VšĮ Pinigų plovimo prevencijos kompetencijų centro (Centro) iniciatyva parengta apžvalga apie per 2024 m. iškilusius iššūkius ir priemones, stiprinant pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos sistemą.

Pinigų plovimo prevencijos sistema yra efektyviausia tada, kai turimi resursai paskirstomi, atsižvelgiant į tai, kur jie bus panaudoti naudingiausiai, t. y. sprendžiant opiausias problemas. Dėl šios priežasties, siekiame papildyti jau atliekamus kitų institucijų/organizacijų tyrimus, analizes ir įžvalgas, bei pateikti apibendrintą iššūkių apžvalgą, remiantis praėjusių, 2024-ųjų metų, duomenimis.

Šiuo dokumentu norime supažindinti savo bendruomenę su aktualiais klausimais pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos srityje, o taip pat ir prisidėti prie kryptingo pinigų plovimo prevencijos sistemos stiprinimo.

Svarbu paminėti, kad koncentruodamiesi į Centrai prieinamų viešųjų duomenų analizę (pvz., priežiūros institucijų nustatomų pažeidimų statistiką, identifikuojamas bei viešai skelbiamas tipologijas, mokymų planus ir kt.), atliepiame tik keletą svarbių aspektų. Tad ši apžvalga neturėtų būti vertinama absoliučiai.

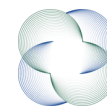
Pažymėtina, kad apžvalgos rengimo metu buvo siekiama išskirti sritis, kurios reikalauja papildomo dėmesio, tačiau nebuvo vertinami konkretūs subjektai ar jų veikimo sritis. Šis sprendimas priimtas tikslingai, nes kokybiška palyginamoji sektorinė analizė reikalauja daugiau duomenų bei ilgesnio nagrinėjamojo laikotarpio. Galiausiai, šios apžvalgos tikslas yra nustatyti bendras problemas, o ne subjektus, kurie geriausiai/blogiausiai taiko Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo (PPTFPĮ) nuostatas savo veikloje.

METODOLOGIJA IR APRIBOJIMAI

Rengiant šį dokumentą, pirmiausia siekta atsakyti į klausimą: kur dažniausiai, įgyvendinant iš PPTFPĮ kylančias įpareigotųjų subjektų prievoles, buvo daromos klaidos, kokios informacijos viešojoje erdvėje trūksta ir galiausiai, kokiems įgūdžiams reikėtų pastiprinimo, organizuojant įvairius mokymus ir taktinio bendradarbiavimo iniciatyvas.

Remtasi tik viešai prieinamais informacijos šaltiniais. Pirmiausia, buvo renkama ir analizuojama interneto svetainėse^[1] patalpinta informacija apie priežiūros institucijų atliktus patikrinimus ir nustatytus PPTFPĮ pažeidimus. Taip pat, atsižvelgta ir į pateiktas rekomendacijas, gaires ir nurodymus PPTFPĮ įpareigotiesiems subjektams. Atsižvelgta ir į tarptautinius standartus formuojančių organizacijų bendrojo pobūdžio bei plataus pritaikomumo gaires, rekomendacijas, pastebėjimus, bei tiesiogiai su Lietuva susijusias įžvalgas. Galiausiai, svarbu atkreipti dėmesį ir į tai, kad patikrinimų apimtys ir tikslinės sritys skiriasi, todėl tam tikri pažeidimai galėjo nepatekti į tikrintojų tyrimo lauką. Tai yra dar viena priežastis, dėl kurios neatliekama palyginamoji sektorinė analizė.

[1] Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba: www.fntt.lt; Lietuvos bankas: www.lb.lt ir Lošimų priežiūros tarnyba: www.lpt.lt.

Priimti sprendimai dėl informacijos interpretavimo. Kadangi priežiūros institucijų sprendimai yra vieši ne visa apimtimi, todėl nebuvo atliekama palyginamoji teisinės argumentacijos bei faktinių aplinkybių analizė. Svarbu atkreipti dėmesį ir į tai, kad PPTFPĮ nuostatų teisinis išaiškinimas laikytini išimtinai Lietuvos teismų prerogatyva.

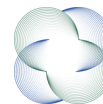
Atsižvelgtina, kad dėl 13[2] iš 25 per 2024-uosius metus priežiūros institucijų priimtų sprendimų taikyti poveikio priemonės, buvo pateikti skundai, kurių turinys Centrui nebuvo žinomas, t. y. nenustatyta, ar ginčijama poveikio priemonė, pažeidimo faktas, ar teisinis kvalifikavimas. Tą sąlygoti gali ir tai, jog kalbama apie vidinius įmonės procesus, sprendimai nėra įsiteisėję ar ginčas tebėra sprendžiamas teismuose.

Į pateikto skundo faktą šioje apžvalgoje atsižvelgiama tik tiek, kiek tai susiję su paties nustatyto pažeidimo fakto buvimu ar nebuvimu, kaip tai interpretuoja priežiūrą vykdanči institucija. Baudos dydžio ar kitos poveikio priemonės taikymo pasirinkimas taip pat nebuvo analizuojamas, nes yra pernelyg nutolęs nuo šios apžvalgos tikslo – pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos sistemų efektyvaus veikimo probleminių klausimų nustatymo. Vis dėlto, trumpai bendrosios baudų dydžių tendencijos yra aptariamos šios apžvalgos pabaigoje.

Tais atvejais, kai konstatuojant pažeidimą, buvo nurodyta PPTFPĮ straipsnio dalis, kuri turi du ar daugiau punktų, jų nekonkretizuojant, laikyta, kad pažeidimas apima visus nurodytus straipsnio dalies punktus. Tokia pačia logine seka vertinti ir kiti atvejai, kai buvo nurodomi PPTFPĮ straipsniai, kurie turi dvi ar daugiau dalių. T. y., siekiant kuo tiksliau apskaičiuoti pasikartojimų dažnį, laikyta, jog konstatuojant viso straipsnio pažeidimą, pažeista ir straipsnio pavienė dalis. Pvz., nustačius viso PPTFPĮ 17 str. pažeidimą, laikytina, kad buvo pažeista ir minėto straipsnio 1 d.

[2] Informacija analizės atlikimo laikotarpiu buvo renkama ir atnaujinama, vadovaujantis priežiūros institucijos skelbiamais duomenimis apie skundų pateikimą. Ginčą išsprendus teisme, tikėtina, kad žymos apie pateiktą skundą neturėtų likti.

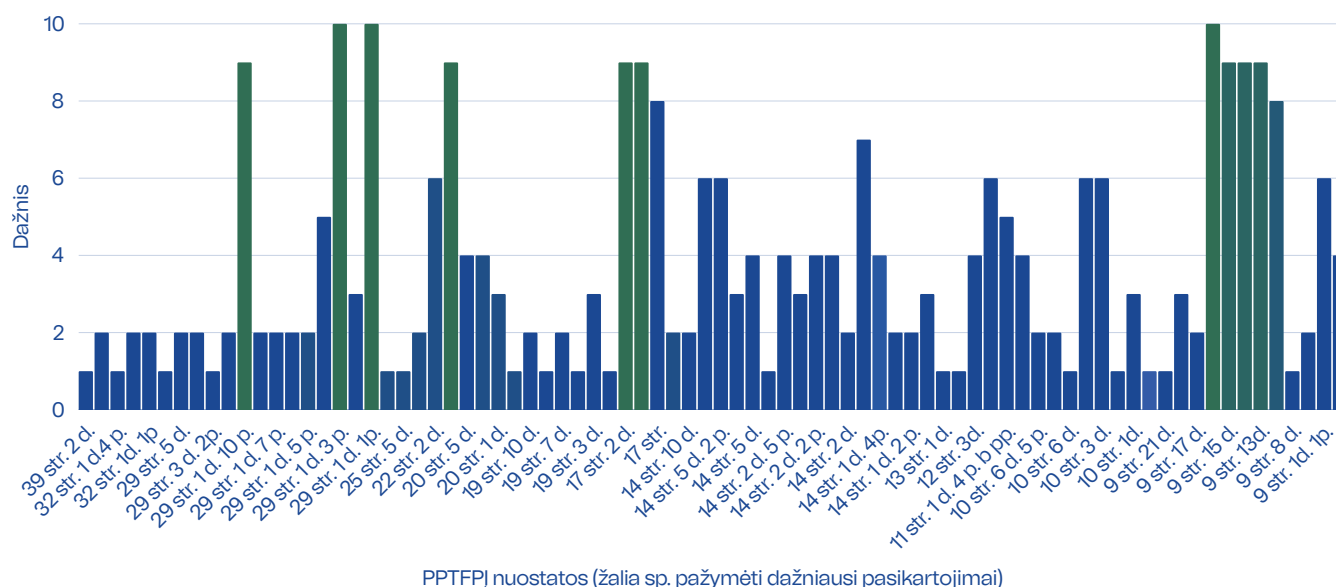
2024 m. konstatuoti PPTFPĮ pažeidimai

2024 m. pradžioje Lietuvos bankas ir FNTT paskelbė metinius patikrinimo planus. Lietuvos bankas paskelbtame plane nurodė tikrinsiąs 34 finansų įstaigas[3], daugiausia dėmesio skiriant pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos bei kibernetinio saugumo klausimams, o FNTT – 17 įpareigotųjų subjektų. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos banko paskelbtame patikrinimo plane minimi ir tie patikrinimai, kurie nėra susiję su pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos klausimais.

Nustatyta, kad per 2024 m. priežiūros institucijos priėmė sprendimus dėl 25 subjektų, kurių veiklą patikrino[4]. Iš viso priežiūros institucijų sprendimuose buvo paminėta 81 PPTFPĮ nuostata (įskaitant apimančius straipsnius, jų dalis ar punktus).

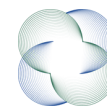
1 pav. "Nustatytų PPTFPĮ pažeidimų dažnis"

[3] Lietuvos bankas: „Lietuvos banko patikrinimų plane – dėmesys pinigų plovimo prevencijai ir kibernetinių grėsmių valdymui“, 2024-01-04. Prieiga per internetą, URL: <https://www.lb.lt/lt/naujienos/lietuvos-banko-patikrinimu-plane-demesys-pinigu-plovimo-prevencijai-ir-kibernetiniu-gresmiu-valdymui> [žiūrėta: 2025-01-27].

[4] Priežiūros institucijos: Lietuvos bankas, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba ir Lošimų priežiūros tarnyba.

Su tapatybės nustatymu susijusios problemos

Dažniausiai priežiūros institucijų sprendimuose buvo konstatuojami šių PPTFPĮ straipsnių pažeidimai: 9 str. 12 d. (8 k.), 9 str. 13 d. (9 k.), 9 str. 14 d. (9 k.), 9 str. 15 d. (9 k.), 9 str. 16 d. (10 k.), 17 str. 1 d. (9 k.), 17 str. 2 d. (9 k.), 22 str. 1 d. (9 k.), 29 str. 1 d. 1 p. (10 k.), 29 str. 1 d. 3 p. (10 k.), 29 str. 1 d. 10 p. (9 k.), kas suponuoja prielaidą, kad 2023-2024 (tikrinamas praėjęs laikotarpis) metais didžiausios problemos pirmiausia glūdėjo kliento tapatybės nustatymo klausimuose (žr. 2 pav.)

Vis dėlto, nors iš pažiūros galėtų atrodyti, kad priežiūros institucijos pirmiausia koncentruosis ir taikys sankcijas už pranešimų apie įtartinas operacijas nepateikimą ir/ar netinkamą pateikimą, tokių atvejų būta mažai - PPTFPĮ 16 str. 2 d. pažeidimai buvo nustatyti tik 2 kartus (žr. 1 pav.). Tačiau svarbu prisiminti, kad pranešimo apie įtartinas operacijas ir/ar veiklą pateikimas yra sudėtingo proceso išdava: prieš pateikiant pranešimą turi būti atlikta begalė kitų svarbių veiksmų, kurie prisideda prie vidinio tyrimo, kurio metu sprendžiama, ar operacija (veikla) laikytina įtartina, sėkmingumo. Taip pat, veiklos įtartinumo vertinimas yra iš dalies subjektyvus, labai priklausantis nuo turimų duomenų kiekio ir jų kokybės, vidinio tyrimo elementas. Dėl šios priežasties, PPTFPĮ 16 str. pažeidimų konstatavimas yra sudėtingas klausimas, turintis ne vieną dedamąją.

Eil. Nr.	PPTFPĮ	Dažnis	Normos esmė	Procentinė dalis visų atvejų (25=100)
1	9 str. 16 d.	10	Nuolatinė kliento dalykinių santykių stebėsena.	40 proc.
2	29 str. 1 d. 3 p.	10	vidaus politika ir vidaus kontrolės procedūros: dalykinių santykių ir (arba) operacijų stebėsenos organizavimas.	40 proc.
3	29 str. 1 d. 1 p.	10	vidaus politika ir vidaus kontrolės procedūros: klientų ir naudos gavėjų tapatybės nustatymas ir tikrinimas.	40 proc.
4	9 str. 13 d.	9	Priemonės JA nuosavybės ir kontrolės struktūros ir veiklos pobūdžiui suprasti (tapatybės nustatymo metu)	36 proc.
5	9 str. 14 d.	9	Dalykinių santykių tikslo ir numatomas pobūdžio nustatymas.	36 proc.
6	9 str. 15 d.	9	Kliento tapatybės tikrinimas, remiantis duomenimis, informacija ar dokumentais iš patikimo ir nepriklausomo šaltinio.	36 proc.
7	17 str. 1 d.	9	Sudėtingi ar neįprastai dideli sandoriai ir neįprastos sandorių struktūros (neįprastai dideli, vykdomi neįprastu būdu, akivaizdaus ekonominio pagrindo trūkumas, t.t.)	36 proc.
8	17 str. 2 d.	9	Sustiprinta dalykinių santykių stebėsena, kai vykdomi sudėtingi ar neįprastai dideli sandoriai (sandorių struktūros).	36 proc.
9	22 str. 1 d.	9	Pranešimas FNTT apie vadovaujančių darbuotojų (atsakingų už PPP/TFP priemonių įgyvendinimą ir bendradarbiavimą su FNTT) paskyrimą.	36 proc.
10	29 str. 1 d. 10 p.	9	vidaus politika ir vidaus kontrolės procedūros: PPP funkcijų pasiskirstymas, komunikacija ir reikalvimų vykdymas.	36 proc.

2 pav. "Dažniausiai nustatytų pažeidimų esmė"

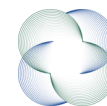
Pažvelgus į dažniausiai pasitaikančių pažeidimų lentelę (2 pav.) matyti, kad pasikartojimai byloja apie trūkumus, vykdant kliento pažinimą - neretai buvo fiksuojamos procedūrinės problemos - įpareigotiesiems subjektams iškilo iššūkių atskiriant funkcijas organizacijos viduje, o taip pat susidurta su sunkumais vertinant sudėtingas struktūras.

Svarbu paminėti, kad procedūriniai pokyčiai organizacijų viduje įgyvendinami lėtai - laikui imliais laikytini tinkamo modelinio parinkimo, IT sprendimų suradimo ir netgi darbuotojų su reikalingomis kompetencijomis pasamdymo klausimai. Taigi prisitiakyti prie besikeičiančių reikalavimų gali būti sudėtinga. Tas ypač pasakytina apie vidutinio dydžio ir mažas organizacijas. Dėl šios priežasties verta apžvelgti, kaip dažnai keitėsi įgyvendinamų nuostatų turinys, t.y. buvo inicijuojami PPTFP į pakeitimai.

Įstatymas pastaruosiu metu buvo keičiamas itin dažnai: <https://e-seimas.lrs.lt/> portale nuo 2023-01-01 galima aptikti 13-ką suvestinių įstatymo redakcijų [5], kurių paskutinioji įsigalios nuo 2026-01-01. Akivaizdu, kad ne visi įstatymo pakeitimai įsigalioja vienu metu.

- **9 str. 13 d.** nagrinėjamoju laikotarpiu buvo pakeista 1 kartą - 2019-12-19. Prieš tai pakeitimų nebuvo. 2019 pab. įstatymo nuostata buvo keičiama į: " Finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji subjektai kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymo metu **privalo iš jų reikalauti dokumentų ir kitų duomenų**, kuriais remiantis finansų įstaigoms ir kitiems įpareigotiesiems subjektams **būtų suprantama kliento, kuris yra juridinis asmuo, nuosavybės ir kontrolės struktūra ir veiklos pobūdis**". Atkreiptinas dėmesys, kad nuo 2025-01-01 įsigaliojo 9 str. 13 d. pakeitimas. Nuo šiol ši nuostata supaprastama: " Finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji subjektai kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymo metu **imasi pagrįstų priemonių**, kad suprastų kliento, kuris yra juridinis asmuo, nuosavybės ir kontrolės struktūrą ir veiklos pobūdį." Naujaja formuluote įvedama vertinamoji sąvoka - "**pagrįstos priemonės**", kurios turinį ir esmę gali būti sudėtinga suprasti, tačiau įpareigotiesiems subjektams sudaromos palankios sąlygos patiems spręsti dėl veiksmų, kurių pastarieji imsis vertindami sudėtingus sandorius ir verslo struktūras. Vis gi manytina, kad nauja formuluotė pareikalaus atidos ir yra orientuota į efektyvumą.
- 9 str. 14 d. nuostatos nebuvo keičiamos.
- 9 str. 15 d. nuostatos buvo pakeistos 2019-12-19, pakeičiant įstatymo nuostatą iš: " Visais atvejais, kai yra nustatoma kliento ir naudos gavėjo tapatybė, finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji subjektai **privalo tikrinti kliento ir naudos gavėjo tapatybę**, remdamiesi dokumentais, duomenimis ar informacija, **gauta iš patikimo ir nepriklausomo šaltinio**" į " Visais atvejais, kai yra nustatoma kliento ir naudos gavėjo tapatybė, finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji subjektai privalo tikrinti kliento ir naudos gavėjo tapatybę, remdamiesi dokumentais, duomenimis ar informacija, gauta iš patikimo ir nepriklausomo šaltinio. Tais atvejais, kai naudos gavėju nustatytas vyresniojo vadovo pareigas einantis fizinis asmuo, kaip nurodyta šio įstatymo 2 straipsnio 14 dalies 1 punkto b papunktyje, finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji subjektai **privalo patikrinti vyresniojo vadovo pareigas einančio fizinio asmens tapatybę ir saugoti įrašus apie atliktus veiksmus** ir patikrinimo proceso metu iškilusius sunkumus, jeigu tokių buvo".

[5] <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActEditions/lt/TAD/TAIS.41300>

- **9 str. 16 d.** nuostatos nebuvo keičiamos.
- **17 str. 1 d. ir 2 d.** nagrinėjamoju laikotarpiu buvo pakeista 1 kartą - 2019-12-19. Prieš tai įstatymo nuostata reikalavo: " Finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji subjektai privalo atkreipti dėmesį į tokią veiklą, kuri, jų nuomone, dėl savo pobūdžio gali būti susijusi su pinigų plovimu ir (ar) teroristų finansavimu, ir ypač į sudėtingus ar neįprastai didelius sandorius ir visas neįprastas sandorių struktūras, kurios neturi akivaizdaus ekonominio ar matomo teisėto tikslo, ir dalykinius santykius ar pinigines operacijas su klientais iš trečiųjų valstybių, kuriose pagal tarptautinių tarpvyriausybinių organizacijų oficialiai paskelbtą informaciją pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos priemonės yra nepakankamos ar neatitinka tarptautinių standartų. Finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji **subjektai privalo išnagrinėti** tokių operacijų ar sandorių vykdymo **pagrindą ir tikslą**, o tyrimo **rezultatus įforminti raštu**". Pakeistos nuostatos **paaikškino įpareigotųjų subjektų privalo turinį bei išplėtė privalomai padidinto dėmesio reikalaujančių sričių sąrašą bei atkreipė dėmesį į pareigą svarstyti galimą pranešimo apie įtartinę (-as) operaciją (-as) ir/ar veiklą pateikimo FNTT:** " 1. Finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji subjektai privalo atkreipti dėmesį į tokią veiklą, kuri, jų nuomone, dėl savo pobūdžio gali būti susijusi su pinigų plovimu ir (ar) teroristų finansavimu, ir ypač į: 1) sudėtingus sandorius; 2) neįprastai didelius sandorius; 3) sandorius, kurie vykdomi neįprastu būdu; 4) visas neįprastas sandorių struktūras, kurios neturi akivaizdaus ekonominio ar matomo teisėto tikslo; 5) dalykinius santykius ar pinigines operacijas su klientais iš trečiųjų valstybių, kuriose pagal tarptautinių tarpvyriausybinių organizacijų oficialiai paskelbtą informaciją pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos priemonės yra nepakankamos ar neatitinka tarptautinių standartų. 2. Finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji subjektai privalo vykdyti sustiprintą nuolatinę dalykinių santykių su šiais klientais stebėseną, išnagrinėti šio straipsnio 1 dalyje nurodytų operacijų ar sandorių vykdymo pagrindą ir tikslą, o tyrimo rezultatus įforminti raštu. Finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji subjektai, įvertinę keliamą pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo grėsmę, sprendžia dėl pranešimo apie įtartinę piniginę operaciją ar sandorį perdavimo Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai tikslingumo.
- **22 str. 1 d.** nuostatos nebuvo keičiamos.
- **29 str. 1 d. 3 p. ir 29 str. 1 d. 10 p. :** nagrinėjamoju laikotarpiu 29 str. 1 d. buvo keičiama vieną kartą, 2019-12-19. Nuostatos buvo pakeistos iš: " Finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji subjektai privalo nustatyti atitinkamą vidaus politiką ir vidaus kontrolės procedūras, susijusias su: 1) klientų ir naudos gavėjų tapatybės nustatymu ir tikrinimu; 2) rizikos vertinimu, rizikos valdymu, atsižvelgiant į šio straipsnio 2 dalyje nustatytas rizikos rūšis; 3) dalykinių santykių ir (arba) operacijų stebėsenos organizavimu; 4) tarptautinių finansinių sankcijų, ribojamųjų priemonių įgyvendinimu; 5) pranešimų ir informacijos pateikimu Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai; 6) registracijos žurnalų tvarkymu; 7) šiame įstatyme nurodytos informacijos saugojimu; 8) kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymo informacijos atnaujinimu; 9) mokymų darbuotojams organizavimu, siekiant juos tinkamai supažindinti su pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos reikalavimais; 10) funkcijų finansų rinkos dalyvio įstaigoje įgyvendinant pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos priemones pasiskirstymu, taip pat informacijos apie reikalavimų vykdymą valdymu ir komunikacija"

- pakeistos į: " Finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji subjektai privalo nustatyti atitinkamą vidaus politiką ir vidaus kontrolės procedūras, susijusias su: 1) klientų ir naudos gavėjų tapatybės nustatymu ir tikrinimu; 2) rizikos vertinimu, rizikos valdymu, atsižvelgiant į šio straipsnio 2 dalyje nustatytas rizikos rūšis; 3) dalykinių santykių ir (arba) operacijų stebėsenos organizavimu; 4) tarptautinių finansinių sankcijų, ribojamųjų priemonių įgyvendinimu; 5) pranešimų ir informacijos pateikimu Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai; 6) registracijos žurnalų tvarkymu; 7) šiame įstatyme nurodytos informacijos saugojimu; 8) kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymo informacijos atnaujinimu; 9) mokymų darbuotojams organizavimu, siekiant juos tinkamai supažindinti su pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos reikalavimais; 10) funkcijų finansų įstaigoje įgyvendinant pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos priemones pasiskirstymu, taip pat informacijos apie reikalavimų vykdymą valdymu ir komunikacija.

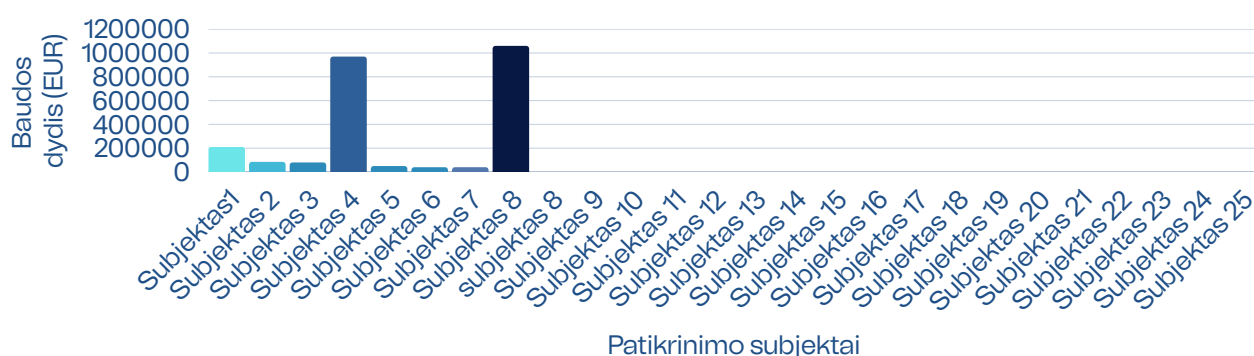
Apibendrinant, darytina išvada, kad nors dauguma pakeitimų buvo įvesti dar 2019 m. pab., todėl yra įsiteisėję pakankamai ilgai, kad būtų tinkamai pasiruošta įgyvendinti teisės akto reikalavimus, tačiau bendra tendencija, kad prievolių turinys sudėtingėja. Matyti, kad įstatymų leidėjas plečia pareigų sąrašą ir imasi aiškinimo, ką reikia atlikti (kaip pvz., 17 str. atveju). Vis dėlto, įvedant vertinamąsias sąvokas, kaip pvz. "pakankamos priemonės" išlieka klausimas, kaip jas įgyvendinti.

Paskirtos baudos ir kitos poveikio priemonės

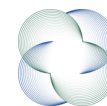
Nors ne visais atvejais už nustatytus įstatymo pažeidimus buvo paskiriamos baudos, tačiau jos sudarė absoliučią daugumą poveikio priemonių - 72 proc. (18/25 atvejų). Pastebėtina, kad ne visais atvejais buvo nurodomi ir paskirtų baudų dydžiai. Vis dėlto, vidutiniškai per 2024 m. žinomų piniginių baudų už PPTFPĮ pažeidimus dydis siekė apie 316 tūkst. EUR. Svarbu paminėti, kad vidurkis itin išaugo dėl kelių pavienių atvejų, kai buvo skiriamos itin didelės baudos už PPTFPĮ šurkščius pažeidimus - UAB PAYEER ir UAB PHOENIX PAYMENTS; kitais atvejais paskirtos baudos buvo gerokai mažesnės. Šiems subjektams paskirtos baudos siekė apie 1 mln. EUR. Taip pat, per 2024-uosius buvo panaikintos trys licencijos, 5 įpareigotieji subjektai buvo įspėti.

3 pav. "Paskirtų baudų dydžiai (pagal prieinamus duomenis)"

Pastaba: lentelėje atvaizduoti ir tie subjektai, kuriems skirta kita poveikio priemonė arba baudos dydis nežinomas, priskiriant reikšmę - "0".

Gairės ir rekomendacijos

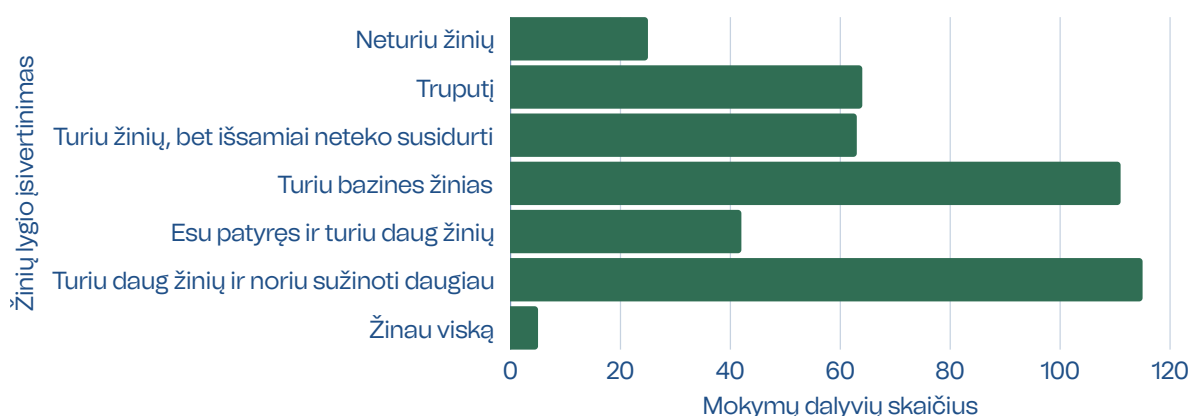

Lietuvos bankų asociacija (LBA) 2020 m. liepos mėn. paskelbė deramo klientų tikrinimo standartą (<https://www.lba.lt/lt/aml-standartas>), skirtą pirmiausia LBA nariams, tačiau šis dokumentas naudingas ir kitoms finansų įstaigoms ir įpareigotiesiems subjektams, jų klientams, priežiūros institucijoms ir kitiems rinkos dalyviams. Standartas parengtas, bendradarbiaujant su FNTT, LB ir teisės specialistais. Jis koncentruojasi į PPTFPĮ nuostatų išaiškinimą, nurodant ko reikalauja įstatymas. Vis dėlto, atkreiptinas dėmesys, kad jame trūksta gerosios praktikos pavyzdžių. Nors standartas paskelbtas prieš penekrius metus, įstatymas per šį laikotarpį buvo keičiamas ne vieną kartą, tačiau šis dokumentas didžiąja dalimi tebėra aktualus, nes yra vienintelis viešas dokumentas susiteminantis deramo klientų patikrinimo pareigų visumą.

Paminėtina, kad priežiūros institucijos taip pat skelbia daug naudingos informacijos, padedančios išsiaiškinti PPTFPĮ nuostatų esmę. Pvz., LB viešai skelbia klausimus ir atsakymus, susijusius su pinigų plovimo prevencija (<https://www.lb.lt/lt/klausimai-ir-atsakymai-pinigu-plovimo-ir-teroristu-finansavimo-prevencija>) bei rekomendacijas (<https://www.lb.lt/lt/rekomendacijos#ex-1-1>); FNTT yra paskelbusi susitemintą informaciją apie pranešimų apie operacijas (STR ir CTR) pateikimą (<https://fntt.lrv.lt/lt/pinigu-plovimo-prevencija/duomenu-apie-pinigines-operacijas-ir-sandorius-teikimas/>), fiktyvių įmonių veiklos požymių nustatymo gaires ir kt. gaires, informacinius pranešimus (<https://fntt.lrv.lt/lt/pinigu-plovimo-prevencija/duomenu-apie-pinigines-operacijas-ir-sandorius-teikimas/>). Nepaisant to, matyti, kad klaidos išlieka (žr. "Žvilgsnis į 2025-uosius metus"). Tam įtakos gali turėti ir skirtingos informacijos gausa, vidutinių ir mažų organizacijų poreikis turėti universalius pinigų plovimo prevencijos specialistus, kurie geba atlikti daug skirtingų funkcijų, o tuo pačiu išmanyti keletą sričių. Tai ne visada yra lengvai įgyvendinama užduotis tiek pavieniems specialistams, tiek ir pačioms organizacijoms.

Galiausiai, institucijos kartu su AML Centru ir atskirai, organizuoja tikslinius mokymus finansų rinkos dalyviams ir kitiems įpareigotiesiems subjektams. Analizuojant grįžtamąjį ryšį, stebimas mokymų dalyvių poreikis, siaurinti mokymų tematiką, juos dedikuojant praktiniams klausimams, gerosios praktikos pavyzdžiams. Pvz., mokymų skirtų vidiniams tyrimams, metu dalyviai nurodė turintys skirtingą pasirengimą, ir dėl tos priežasties, turi skirtingus poreikius mokymų gyliui (žr. 4 pav.).

4 pav. "Mokymų dalyvių pasirengimas"

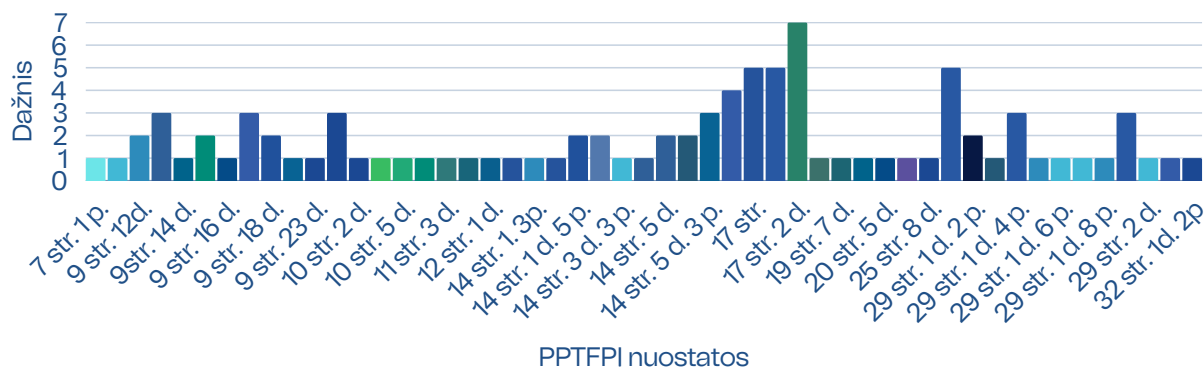

Žvilgsnis į 2025-uosius metus

Laikotarpiu nuo 2025-01-01 iki 2025-08-01 paskelbta 11 atvejų, kai LB ir FNTT nustatė PPTFPĮ pažeidimus. Stebimas pokytis - dažnėja 16 str. 2 d. (STR'ai) konstatavimo faktų (lig šiol nustatyti 4 atvejai). Vis dėlto, biendrieji dėsningumai išlieka - problematika glūdi procedūrose, susijusiose su klientų tapatybės nustatymu.

5 pav. " PPTFPĮ pažeidimų dažnis per 2025 m."

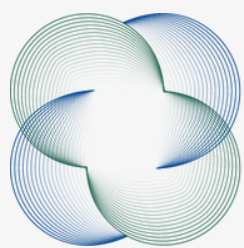

Dažniausiai sprendimuose minimi 17 str. 2 d. (7 kartai) bei 17 str. 1 d. (kartai), 29 str. 1 d. 1p. (5 kartai). Vis dėlto, šie statistiniai duomenys dar gali itin reikšmingai pasikeisti, todėl apibendrinamąsias išvadas apie 2025-uosius metus daryti dar anksti.

Išvados

1. Flksuojant PPTFPĮ pažeidimus dažniausiai įvardijamos 9, 17, 22 ir 29 straipsniuose nurodomos normos. Tai pagrindiniai, tačiau labai platūs apimtimi, straipsniai, iš esmės nusakantys įpareigotųjų subjektų pareigų visumą, todėl ir ateityje tikėtina, kad sprendimuose ir toliau jie bus nurodomi. Vis dėlto, skiriant deramą dėmesį pareigoms, kurios numatomos šiuose straipsniuose, galima išvengti gilių sisteminių problemų ir iš to sekančių reikšmingų baudų. Tuo tikslu, verta sisteminti gerąsias praktikas, ypač kai kalbama apie vertinamąsias sąvokas, kaip pav., "pakankamaos priemonės" ir pan. Pažymėtina, kad gerosios praktikos gali būti pritaikomos rinkoje tik tada, kai jomis yra pasidalinama.
2. Nors konstatuojami pažeidimai turi pasikartojimo elementų, nėra aiškus pažeidimų gylys. Tai iliustruoja ir skiriamos sankcijos už pažeidimus - baudų dydžiai varijuoja, o kai kuriais atvejais įpareigotieji subjektai netgi netenka licencijos. Norint tinkamai suprasti pamatines dažniausiai daromų klaidų priežastis, itin svarbus viešojo ir privataus sektoriaus subjektų bendradarbiavimas, aiškinantis, kur suklystama dažniausiai, ir kokių priemonių vertėtų imtis, kad klaidos nepasikartotų.
3. Stiprinant AML specialistų kompetencijas, susijusias su klientų tapatybės nustatymu, tikslinga ir toliau organizuoti mokymus, dirbtuves, orientuotas į pasikartojančias klaidas.
4. Įsivertinant, kad pastaruoju metu priimti itin svarbūs ES lygmenys PP/TF preverncijai dedikuoti teisės aktai, kuriais formuojami itin reikšmingi pokyčiai: AMLA Reglamentas (įsigaliojo nuo 2024-06-26, pradeda veikti nuo 2025-07-01), 6-oji AML direktyva, kuri turi būti perkelta į nacionalinę teisę iki 2027-07-10, AML Reglamentas (įsigaliojo 2024-07-09, pradeda veikti su kai kuriomis išimtimis nuo 2027-07-10), manytina, kad iššūkių ateityje tik daugės. **7**

The Center of Excellence in Anti- Money Laundering

Center of Excellence in
Anti-Money Laundering

ilte

KREDA
JUNGtinės KREDITO UNIJOs

OP Bank

Luminor

**LIETUVOS
BANKAS**
EUROSISTEMA

Lietuvos Respublikos
FINANSŲ MINISTERIJA

Revolut

Swedbank

Artea

ConnectPay

LIETUVOS CENTRINĖ
KREDITO UNIJA

SEB

